

Pretul

pentru Sibiu pe 1 an întreg 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusa la casa cu 1 fl. mai mult pe an; — trimis cu poșta în întruțul monarhiei pe 1 an întreg 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — În străinătate pe 1 an 10 fl. s'eu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. s'eu 11 franci. — Numeri singuratici se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu și literariu.

Anul VI.

Ori-ce inserate,

se platescu pe serie s'eu linia, cu litere merunte garmondu, la prim'a publicare câte 7 cr., la a dou'a și a trei'a câte 6 cr. v. a. și prest-aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu.

Prenumeratiunile se potu face în modulu celu mai usioru prin assemnatiunile poștei statului, adressate de a dreptulu la Redactiunea Diariului

„Observatoriulu“ în Sibiu.

Nr. 86.

— Sibiu, Sâmbata 30/10 Novembre. —

1883.

Numerii vorbescu.

Ilustritatea sa, domnulu episcopu de Armenopole dr. Joana Szabó, a dispusu a se pune în siematismula diecesana și unele date statistice de acele, de cari nu au fostu încă puse în acela, și cari ne dau cea mai mare și cea mai trista invetiatura, în cătu totu romanulu are se fia multiamitoriu ilust. sale pentru dispositiunea facuta.

Acele date sunt nascerile și casurile de mórte, și invetiatur'a mare și trista ce ne dau este, că preste 254²/₃ de ani în dieces'a de Armenopole nu va fi nici-unu sufletu de romanu, toti credentiosii acestei diecese voru perî de pe faci'a pamentului.

Ce teoria órba și ce deducere falsa este acésta? voru dice multi. Inse nici teoria órba, nici deducere falsa, ci man'a lui Ddiu este acésta, care céta și perde de pe pamentu pe acele popóra, cari numai traiescu, și nu cugeta și la aceea, că se nu pera.

Animalele au stremurulu (instinctulu) loru, prin care se sustínu, la omu e data mentea, că cu aceea se traiesca, și întorcendu tóte cele facute de Ddiu spre binele seu, se'si asecure esistenti'a, și se fia domnu pe pamentu. Déca unu poporu nu se impregiura dara cu mentea, că prin donurile date lui se'si asecure esistenti'a, nu e mirare, déca și Ddiu ilu lasa sortii și pe urma se perde de pe pamentu.

Istori'a ne spune, că mai multe popóra s'au stinsu din lume. De cultur'a egiptianilor din timpurile cele mai vechi se mira și lumea de adi, și de poterea acelora a tremuratu candu-va și Rom'a, invingutori'a lumii. Si unde e adi acelu poporu cultu și potente? Nu mai este! De multu ostirea lui facea sute de mii, adi totu poporulu nu face doue sute de mii, misielu și acela și strainu pe pamentulu seu.

Poporulu ebraicu stá din douespredece sementii, triburi ale casei lui Israel. Dusu cu forti'a în Babilonu, despre acea sorte servile psalmulu 136 canta în estu-modu: La riulu Babilonului, acolo amu siediutu și amu plansu, candu ne amu adusu aminte de Sionu. În salci amu spendiuratu organele nostre. Acolo ne au întrebatu, cei ce ne au dusu

pe noi, cantati noue din cantarile Sionului. Cum vomu cantá cantarea Domnului în pamentu strainu? De te voiu uitá Jerusalime, uitata se fia drept'a mea.

Inse candu se a datu dreptulu spre a se poté întórce ebreii la Jerusalem, numai doue triburi s'au întorsu, și diece triburi au remasu în Babilonu. Asia maioritatea ebreiloru a remasu acolo, și unde e adi acea maioritate? Nu mai este, s'a perdu de pe pamentu.

Cultur'a de adi are de base mare parte cultur'a grecésca, asia filosofi'a, matematic'a, medicin'a, poetic'a, arhitectur'a, pictur'a, sculptur'a. La greci au stralucitu virtutile mari patriotice. Alesandru celu mare esitu din peninsul'a Balcanica, din Macedoni'a, a reversatu Asi'a cu ostirile sale, și a devinsu pe imperatii cei mai mari și mai potenti.

În dilele nostre diplomati'a ne fiindu multiamita cu domnirea turciloru, pune și ar pune bucurosu pe greci în locul turciloru, inse Palmerston, fostulu primu-ministru alu Angliei, dreptu a declarat, că nu e pe cine, fiindu-cá grecii sunt puçini; despre miliónele de romani, ce siedu acolo, Palmerston fresce nu a sciutu! Adevratu grecii, acelu poporu candu-va cultu, mare și potentiosu abia facu, anume în peninsul'a Balcanica, câte-va sute de mii.

Asia déca unu poporu este, nu se poté amagi cu aceea că va și fi. Eu în carti scrise de straini amu lesu, că romanii se impuçina, și nu amu prea crediutu, ci din siematismulu diecesei de Armenopole m'amu convinsu deplinu despre adevurul tristu și dorerosu. În esta diecese în 1880 s'au nascutu 13,967, au moritu 15,565, și asia numerulu sufleteloru în uniculu anu s'a impuçinatu cu 1598 de suflete.

Diecesea de Armenopole se întinde preste mai multe comitate, stá din 486 de parochii și 195 de filie, și numerulu credentiosiloru suie la 406,962 de suflete. Asia e destulu de intinsa și destulu de impoporata, că se potemu combiná din datele ei statistice. Aceste în alte state se aduna de multu, și e constatatu, că rezultatele ce le arata datele statistice, între acele impregiurari sunt totu acele din anu în anu. Asia impartindu numerulu suflete-

loru alu diecesei de Armenopole cu sum'a, cu care au moritu mai multi, decum s'au nascutu în 1880, ese, că preste 254²/₃ de ani unu sufletu de romanu greco-catolicu nu va fi în diecesea de Armenopole.

Eu nu m'am ocupatu cu datele statistice ale altoru diecese romane, că nu amu siematismele loru, inse este conscriptiunea poporatiunii din 1880. E prea adevratu, că aceea nu e autentica, fiindu sciute casuri destule, că unde romanii sciú și unguresce, pe multi romani au scrisu de unguri; inse numerulu romaniloru și dupa acea conscriptiune a scadiutu și se impuçina. Trista stare, fórte trista, și a lasá pe poporulu romanu aruncatu asia în gur'a mortii, a nemiciirii, ar fi pecatulu celu mai mare.

În Ungari'a preste totu nu prea cresce poporatiunea, ma în multe comitate scade, și chiamarea înalta a guvernului tiei este a face că se nu scada. Eu nu sciú intentiunea guvernului, inse noi avemu detorinti'a cătra noi insine, că se scapamu pe poporulu romanu de perire. Déca vomu face, că se scia duce una viétia mai rationale, și se aiba impregiurari materiali mai favorabili, casurile de mórte fresce se voru impuçina, și romanii nu voru scadé, ci se voru immulti. Eu credu, că la asia scopu umanitariu și patrioticu, și guvernulu ne va dá totu ajutorulu. (?? Red.)

La acestu scopu mare numai prin insocire potemu ajunge. Romanii din Transilvani'a au asociatiunea loru pentru literatur'a și cultur'a poporului romanu; asia se cere, că se aiba și romanii din Ungari'a asociatiune pentru cultur'a poporului romanu, care inse se se întinda preste tote ramurile vietiei poporului.

Ce poté face și uniculu omu cu minte și cu întieptiune, au aretatu acelu preotu romanu din Transilvani'a, procedur'a caruia a fostu descrisa în foisór'a „Observatoriului“. În căti-va ani a introdusu economi'a rationale la poporu, a dispusu pentru locu, unde se perlegu carti spre desteptarea poporului, a facutu diverse fundatiuni cu poporulu, a introdusu portu convenientiosu, și preotes'a lui a invetiatu chiaru și pe muieri, cum se faca mancari mai bune și gustóse. Ar fi demnu, că acea descriere se se tiparésca și se se impartia în totu anulu la clericii, carii esu din seminarie, că déca

Foisór'a „Observatoriului“.

Ceva despre dreptulu naturalu.

„Nu e nimicu folositoriu, decâtu ce e dreptu!“ Schmalz.
(Urmare si sine).

Christianu Thomasius († 1725) a scrisu doue carti privitóre la dreptulu naturalu. Elu întemeia dreptulu naturalu pe principiulu: „Ce tie nu'ti place, altui'a nu face“ sau pe principiulu juridico-moralu: „Nime se nu isi voiesca reulu propriu, cu atátu mai puçinu reulu altui'a!“ Prin acésta elu fu privitu de unu binevoitoriu alu omenimei. S'a luptatu și dènsulu pentru emanciparea jureprudentiei din domeniulu teologiei. Are meritu fórte mare, că elu fu unulu, carele s'a încordatu pentru folosirea limbei materne și nationale de cătra ori-ce poporu. Elu scrise: „Um das Denken zu verbreiten, muss man sich der Muttersprache bedienen!“ Si aci apoi intru adeveru si-a facutu celu mai mare renume până astadi înaintea aceloru ce sciú se isi pretiuesca dalcea și sant'a loru limba materna. Elu fu primulu, care si-a prefacutu studiele sale, la universitatea din Halle în limb'a materna-germana, întocmai cum facuse odinióra marele nostru barbatu Simeonu Barnuti la liceulu din Blasiu.

A lucratu pentru dreptulu naturalu și jidovulu Spinoza din tíer'a de diosu — Nederlandi'a. Elu nu a imitatu pe nici-unu juristu și nici nu a formatu vreo scóla.

Cu germanulu Christian Wolf (n. 1679) începe despartirea totala între dreptu și morala. Principiulu lui supremu erá: „Du darfst alles thun, was deinen und der übrigen Zustand vervollkommet, und Nichts, was ihn unvollkommener macht!“ Din acestu

timpu dreptulu naturalu începe a se tractá cătu de sistematice si ajunge la independenti'a sa. Dar sortea lui Wolf deveni neindurata; că-ci prin unu ordinu de cabinetu alu regelui Fridericu Gulielmu I din 13 Novembre 1723 elu fu amenintiatu a parasí cetatea Halle. Scriptele lui, celea mai multe în limb'a germana stetera multu timpu în façia cu: „Pietismulu“ și cu: „Mistic'a,“ ce pe atunci erau latite de minune. (Op. cit. p. 49.) Si amentindu aci despre pietismu, ne luamu audacia a spune că ce a fostu acesta. Nu a fostu alta, decâtu o pietate farisaica, dupa cum o au numitu multi savanti: (Eine Schwärmerei, fanatismu.) Pietisti au fostu considerati toti aceia, cari cu mani si petióre se tinu numai de liter'a evangheliei, neadmitendu vreo traditiune, în tocmai cá protestantii. Întru o forma sémena multu pietistii acestia cu Osmanii sau Turcii, cari înca nu se departa de locu de literie și textulu Alcoranului; ma si în constitutiunea și legislatiunea statului au purcesu întru tóte dupa textulu Alcoranului, de unde nu e mirare că constitutiunea la Turci a diferitu și diferese multu de constitutiunea statelor occidentale. Si intru adeveru, numai acestei constitutiuni a loru au de a'si multiami, în mare parte, pentru starea moribunda în care se afla ei astadi. Fanatismulu softiloru din medresele turcesci, precum si alu Scheikiloru s'a revoltatu adese pentru ori-ce modificatiune în constitutiune, carea s'ar abate dela celea ce a scriu cetetulu si cantorulu Abu-Bekr în divinulu Coranu!

Dar se ne întorcemu la obiectu!

Veni apoi revolutiunea francesca și americana. Pe timpulu acesta atátu Americ'a, cătu și Europ'a capetá gustu pentru dreptulu naturalu; elu începú a resari pretotindenea, principiile lui se vedeau prototindenea, nu numai în cartile jureprudentiloru și ale filosofiloru, ci și în scrierile beletristice și sociale. Revolutiunea din Americ'a, lupt'a politica si cu arm'a unui Franklinu și Vashingtonu pentru immunitatea drepturiloru conceptieniloru lor; apoi sangerós'a revolutiune francesca, carea dupa cum sustínu mai toti politicii și istoricii, singura acésta revolutiune pote fi timbrata de o ade-

verata și singura revolutiune pentru sdrobirea cateneloru de pe manile și peptulu omeniloru, precum și pentru stergerea negurosului feudalismu, fructu alu evului mediú. Acestea doue miscari în Americ'a și Franci'a, dicemu, au datu unu puternicu aventu, cá dreptulu naturalu se prinda radecini și se resara apoi cá si o flóre frumósa și iubitóre! Revolutiunea din Franci'a a deschisu ochii popóraloru spre egalitate și libertate, că adeva ei se traiesca „vero nomine“ cá „crestini“ în sinulu carora toti sunt fii unui si acelui parinte; éra nu cá „Domni si Slavi“ contra doctrinei catolice și crestine. Estu-modu dupa aceste, dreptulu naturalu devine o sciintia a dilii. Ageritatea unui Kant contribui multu întru desvoltarea acestui dreptu.

Emanuelu Kant (n. 1724 † 1804) indiestratu cu cunoscintie vaste mai în tóte ramurile sciintiei, cu unu spiritu patientu și profundu, pasi la opulu, pentru care s'a dedicatu în vietia. Elu se face reformatorulu filosofiei. Si cum amu mai disu si în altu locu, nici-o parte a filosofiei nu remase de elu necensurata și apreciata, dupa ce avú acea facultate, de a strabate cu ingeniulu seu în natur'a cea mai intima a omului. Totu ce s'a scrisu înaintea lui pe terenulu filosoficu, a fostu espusu de elu la o critica matura și la cercetari profunde. Opulu seu „Metaphysische Anfangsgründe der Rechtslehre“, care apoi a fostu comentatu de eruditi mari, ne dá fisiognomi'a și trupulu dreptului naturalu. Acestu opu, e unulu din cele mai grele și mai obosítóre pentru lectoru. Atátu premisele cătu și conclusele sunt ingenióse și profunde; dar ele arata gradulu până la care s'a înaltiatu auctorulu loru.

E însemnatu Kant în proiectele sale grandióse, ce le face în sfer'a dreptului publicu, respective în dreptulu gintiloru.

Multi filosofi și jureprudenti geniali au voitu cu ori-ce pretiu se apara lumii nu numai cá filosofi și savanti mari, ci și cá reformatori bunii ai omenimei; prin ce ei se fia glorificati și amentiti de istori'a lumésca. Acestu desideriu ferbinte le resari în peptulu loru din istori'a desvoltarii genului umanu. Ei adeva

*) Schnell, Naturrecht, pag. 49.

aru face toti preotii asia, nici s'aru cere cá se infintiamu societati.

Inse nu toti au acea capacitate si indemnu, si ominii in societate se destépta, se indrépta si indémna unii pe altii. Asia déca unu omu a potutu face atáta cátu a facutu acelu preotu romanu, in asociatiune amu poté face lucruri mari.

Judeii numai de cáti-va ani au drepturi de cetatianu la noi, si totusi au bagatu spaima in ómini, cá voru cuprinde tíer'a, precum au cuprinsu si dela romani pamentu fórte multu. Asia face mintea si diligenti'a unui poporu. E dreptu, cá judeii au desvoltatu facultatea matematica, cá poporu de rassa semitica, inse romanii au mai multe proprietati bune si virtuti decâtu judeii, si destep-tandu-le pe acele, amu pótea face dreptu respectatu poporulu romanu, precum lasandu acele talente in-mormentate, ar fi pecatu indouitu din partea in-teligenției romane.

(Va urmá.)

Din comitatulu Fagarasiului.

Din acelu comitatu cunoscutu din vechime sub numele Tiér'a Oltului, ducatul Fagarasiului si apoi districtulu Fagarasiului, eramu dedati si pâna acum a primi mai multe sciri rele decâtu bune; dara dela unu timpu incóce ori câte ne vinu, se intrecu in desperatiune. Lasamu misieli'a din lun'a trecuta, candu alegatorii romani cu ocaziunea in deplinirei unoru vacantie in representatiunea municipala a comitatului, au alesu membrii de ori-ce alta nationalitate, numai romani nu, cá-ci acésta este numai o urmare a totoruru alegeriloru dietali câte s'au facutu in colegiile acelu comitatu de 14 ani incóce, adeca dela a. 1869. Au alesu ei chiaru si pe unu jidovu bogatu dela Budapest'a, pentru bani, carele apoi candu 'iau cerutu cá se aperse in dieta si interesele lor, si-au batutu jocu de ei dicúndu-le: Daca m'ati alesu, v'am platitu, suntemu quitt, si numai cátu nu le-a datu cu piciorulu. Sunt alte calamitati mari in acelu comitatu, care le amerintia cu a trei'a migratiune, cu desiertarea lui de locuitori romani si ocuparea lui prin secui si jidovi, precum se si planuesce neincetatu de cáti-va ani in press'a magiara, cá adeca comitatulu Fagarasiului si celu mare alu Hunedórei limitrofu cu banatulu Craiovei se fia colonisate cu secui si cu ciangai, éra romanii se fia adusi la sapa de lemnu, cá se fia siliti a parasi tíer'a si a lua lumea in capu.

Vomu trece preste alte informatiuni merunte, care numai obosescu sau si disgusta pe cetitori, ne vomu margini la unele mai afundu taiatóre, precum e de ex. migratiunea si trecerea averiloru dela o nationalitate la alt'a, lips'a de solidaritate intre romani si alaturarea unei parti considerabile din ei la altu elementu nationale, mare lipsa de unu cleru luminatu in mai multe comune s. a.

Orasiulu Fagarasiu trecea odata mai multu de orasiu romanescu asia, cá toti locuitorii sei de ori-ce nationalitate cunosceau si vorbiau bine limb'a romana. Astadi din 5307 locuitori numai 1600 sunt romani. Pâna la 1848 se aflau in Fagarasiu 14 negutiatori romani si 1 (unulu) neromanu; astadi mai affi 2 (doi) negutiatori romani si 19 neromani! Totu pâna in 1848 erau in Fagarasiu vreo 65

observara si vediura cá nu au fostu glorificati si in-altiati de lume asia tare aceia, cari avurá sciintia si sapientia deosebita si esemplara, dar nu folosirá intru nimicu cu ea lumii si generatiuniloru, parte din necutediare si modestia — parte si din lene — cá aceia, cari cu sapienti'a si sciintia loru ajutau pe omenime in mersulu seu spre progressu si desvoltare. Acestia, au fostu asia disii: „Filosofi filantropi“. Principiulu loru érá: „Imbunatatirea sórtei omenesci si punerea omului in calea fericirii. Precum au fostu filosofi filantropi, estu-modu nu lipsira nici jureprudenti filantropi.

Intre acesti filosofi si jureprudenti filantropi 'lu aflamu si pe Kant. Elu, pentru a statori o pace durabila intre state si natiuni a propusu mai multe conditiuni si adeca: a) Fia-care statu se fia republicanu; b) se se faca unu pactu generalu prin care tóte gintele se renuncie la ori-ce beligerare; éra cestiunile de interesu internationalu se le aplanédie si compuna nu cu arm'a ci cu intieptiunea; c) stergerea militiei din ori-ce statu, prin ce datoriele si impositelulor s'ar reduce, éra sortea cetatieniloru s'ar ameliora. Acestea principia ale lui Kant, in mare parte intieptite si eminate au fostu combatute de Hegel (n. 1770 † 1831). Hegel póte basatu pe axiom'a mechaniciloru cá: „Nihil reducitur in actum nisi per ens aliquod,“ a sustínutu cá ostasimea si resbelulu e de lipsa pentru cá corpulu statului se nu zaca in stare de inertie ci se se misce prin acelea; cá resbelulu e unu ce, ce dá ómeniloru de lucru. Dar gresiesce Hegel in acestea doue puncte, cá-ci corpulu statului se póte miscá si fára de bubuitulu tunului, éra ómenii au ce lucrá de-

meseriasii romani; astadi, dupa 35 de ani sunt 76, dara cautati in ce stare! Se trecemu din orasiu la câteva sate, din care au emigratu si mai disparu mereu familiile romanesci.

Din 13 comune ale cercului (ocolului) Fagarasiu, adeca Becleanu, Berivoiu, Brez'a, Copacelu, Dejani, Hurezu, Margineni, Riusioru, Sascioru, Voila, Voivodeni, Lutia au emigratu in acesti 15 ani din urma 71 de familii romanesci, dupace 'si vendura mosiórele, din care nu mai poteau trái.

In cerculu Branului cu 20,879 suflete sunt 20,530 romani curati; anume in cele 11 comune cunoscute sub numele colectivulu Branu pâna in a. 1848 erau la 12 mii suflete numai romani; astadi au mai remasu 8600! Economi'a loru de vite se póte considera cá ruinata aici in Transilvani'a. Comunei Zernesci ii merge mai bine numai din cauza, cá acolo se infintiasera fabrice de cátra romani din Brasiovu, una de torsu bumbacu inainte cu 42 de ani, alt'a de charteia inainte cu 30 de ani, care singura versá câte 14—15 mii fl. pe anu intre locuitori pe câte 800 stanjini lemne, transporturi cu mii de maji, lucratori etc. Astadi inca lucrédia acolo doue fabrice, din care se ajuta fórte bine cele doue comune Zernesci si Tohanu, si totusi emigra si din acelea multi locuitori!

Pretur'a Porumbacului cu 10 sate. Din patru, Scorei, Cartisior'a, Straj'a, Arpasiu au emigratu pâna acum 50 familii. Din Dragusiu si Sambata s'au dusu 30 de familii. Din cele doue Porumbacuri si din Sarat'a au esitu 15 familii in Romani'a. In cátu pentru Porumbaculu inferioru asigura ómeni demni de credintia, cá ambii preoti sunt mari tandale, éra sibienii cari mergu la venatu in acelea parti spunu aici, cá unu mare scandalu, cá pe unulu ilu afla toties quoties bétu.

Unu altu reu fórte periculosu ce róde la existenti'a poporatiunei romanesci, este separarea sa traditionala in trei clase: boieri opincari, grantiari si asia numiti provincialisti, adeca fosti iobagi si dileri. Vai de comun'a in care se afla acelea trei clase de locuitori, in unele cá acelea bun'a intielegere a disparutu cu totulu si in loculu ei domnesce unu feliu de fala mojiéscá, aristocratia ridicula, cu care este preste potintia a tracta, mai alesu pe unde lipsesce ori-ce inteligentia superióra, care se insufe ceva respectu, éra parochulu inca se intempla se fia nu numai unu ignorantu cá vai de elu, dara si prostu dela natura, lipsitu de ori-ce calitate de a conduce si lumina pe poporeni sei.

Câteva comune au fostu ruinate prin spurcatele processe urbariali, sau si prin altele portate intre comune unele cu altele. Noi cunóscemu cinci de acestea.

In câteva comune bolele cele mai periculóse pare cá nu mai voru se incetédie; difteritis secera mereu generatiunea cruda; tifus (langórea) produsa prin traiulu reu si chiaru fóme, omóra printre ómeni cá si cium'a. Poporulu este cu prea puține esceptiuni fórte muncitoriu; dara a munci golu si flamendu, sau nutritu cu bucate in care nici a diecea parte nu se afla substantia nutritóre, este numai scurtare de viétia si cadere de pe picióre.

Va întreba cineva, dupa cum este datin'a pe la noi, cá inteligenti'a din comitatu pentru ce nu face nimicu pentru salvarea acelu poporu nefericitu. Mai ántaiu trebuie se scimu si se nu uitamu nici-

stulu si déca nu se voru bate. Ar fi facutu bine Hegelu candu ar fi reflectatu pe Kant la pasiunea principiloru si a unoru politici si diplomati si in acestu punctu poté demonstrá cá o pace perpetua si durabila e imposibila si nu se póte efectui. Resbelulu, ori-cum s'ar considerá, elu nu e unu „malum necessarium“ cum dice Hegel, cá elu e unu „malum“, ce s'ar póte ridicá si evitá, déca pasiunile si ambiuniile aru incetá intre ómeni, precum si vatemarea in drepturile neprescriptibile si innascute de odata cu natur'a si timpulu.

Altu-cum si Rousseau inca a intentionatu pentru o pace durabila, pentru ce a propusu si elu mai multe conditiuni.

Insemnatu e pentru dreptulu naturalu si filosofulu „Fichte“, care in opulu seu: „Grundlage des Naturrechts“ 'lu intemeiédie pe consciinti'a certa a omului; pe candu „Schelling“ 'ilu afla numai in statu. Statulu si cu dreptulu — dupa Schelling — compunu organismulu comunu pentru esistinti'a si viitoriulu omului. Schelling a fostu unu fidelu propagatoriu alu ideiloru lui Spinoza. — Éra Hegel, Oppenheim si dr. Ahrens sunt trei individi cu trei sisteme filosofice de dreptu diferitu un'a de alt'a, despre cari de alta data.

Sárior'a, 13 Septembrie 1883.

Simeonu P. Simonu.

odata, cá precum alte regiuni curatu romanesci, asia si frumosulu districtu alu Fagarasiului fusese pâna in a. 1848 din cele mai parasite, in adinsu, cu intentiune politica bine intielésa, pentru-cá între locuitori se nu petrundea nici-o radia de cultura. Pentru mai bine de 80 mii locuitori, nu era nici-o scóla sau incai nici-una de dómne-ajuta, afara de câteva scóle mici de a le companiiloru regimentului 1 grantiaru, câte se aflau in acelu districtu. Nici chiaru in Fagarasiu n'au existatu scóla romanésca, macaru elementara, necum se existe incai o scóla normala si unu gimnasiu micu celu puçinu inainte cu 100 de ani. Acuma sunt scólele modelu ale companiiloru si cele dela Zernesci si Branuri, dintru care scolarii buni potu trece la gimnasiu si la scóle reali; se ceru inse dieci de ani pâna se se védia fructele practice ale acelora, cá-ci pentru-cá se scoti din copilasi barbati de inteligentia superióra, se ceru câte 15 inca si 18 ani. Acésta este si un'a din causele pentru care se vedu asia puçini studenti din comitatulu Fagarasiului pe la facultatile de sciintie.

Totu de aici se esplica, pentru-ce in acelu comitatu se afla preoti asia de puçini trecuti prin scóle superiori.

In o situatiune atátu de trista locuitorii mai au pe ici pe colea mare norocu cu câte unu oficiariu c. r. pensionatu, din cáti au remasu in viétia cá veterani ai fostului regimentu grantiaru si alu celui transformatu in a. 1852 in regimentu de linia. Acelora inse le trebuescu successori si inca de mare urgentia, in numeru intreitu si inpatratu.

Din Romani'a.

Din camer'a legislativa. Interpelatiune si respunsu. Din nenumeratele calcari si conflicte de fruntarie câte se intempla din vechime si pana in dilele nóstre de a lungulu teritoriului romanescu, dela Bucovin'a pâna la Banatu, se escá si mai denunadi unu conflictu dincolo de passulu Vulcanu in muntii de cátra Tergu-Jiului, si ce e mai singulariu, conflictulu fu tocma pe candu comisiunea regulatore de fruntarie isi inchiáié in Sibiiu processele verbali asupra lucrariiloru sale din estimpu si pe candu dn. Brateanu se asteptá la Vien'a. Din ce a statu acelu conflictu, se va vedea limpede din respunsulu ministrului. Ceea ce e bine a permite si acilea este numai impregiurarea, cá tocma si press'a européna a luat cunoscintia despre acelu conflictu micu dela Vulcanu, éra press'a magiara facuse din elu balóne de suitu in nuori. Noi acestia dela „Observatoriulu“, cari credemu cá ne cunoscemu bine si pe compatrioti, si pe vecini, amu luat acua certa de gendarmi si de plaiasi cá unu lucru de tóte dilele, de care la noi se intempla din vécuri si adesea in portioni atátu de mari, in cátu au fostu epoche, candu insasi diet'a Transilvaniei a trebuitu se oprésca strinsu pe secui si pe nemesi, cá se nu mai ocupe si se nu fure pamentu dela Moldoveni si Munteni, cá si cum ar fura dela nisce orbi, nici se le calce teritoriulu sub pretestu de a prinde furi si banditi, sub pedépsa de 100 fl. in auru.*) Curatu vorbesce in caus'a acésta art. V. de lege din anii 1613 si 1630 alu Aprobatorulu.

Dara se trecemu la interpelare si respunsu, care arunca o noua lumina preste invasiunile din trecutu.

Red. „Obs.“

Dn. V. Iepurescu: Dle presiedinte, dloru deputati. Intr'una din siedintiele extraparlamentare onor. dn. primu-ministru ne dicea:

Ne aflamu in timpuri grele, fiti atenti si prevedietori, fiti mai pe susu de tóte intiepti si uniti; — o formula definitiva pentru Orientulu Europei inca nu s'a gasitu, — si pe langa tóte acestea ne aflamu între doi vecini puternici, cari, din nenorocire au in Orientu interese contrarii, interese care se lovescu.

Nu se póte, dloru deputati, o povatia mai buna si mai intielépta, inse pe de alta parte, trebuie se recunóscemu cá prudenti'a isi are si ea limite peste care nu se póte trece, fia in viati'a individului fia in aceea a natiuniloru, fára cá individulu sau natiunea se nu fia taxati sau acusat de slabiciune si umilire.

*) In originalu: „Mind Székelység, 's mind egyéb rendek, kik az Oláh országokkal határosok, azoknak is határára való irruptióktól, kártételektől magokat meg tartoztassák, fejedelmek hírek és engedelmeik nélkül sub poena floren: 100, hogy abbólis háborúságra való okadás ne következék; excipiólván azt, ha onnan ide kapdoso latrok in facto, vagy continua persecutiune deprehendáltatnának tolvajlot máhának nyomát bé-is követhetik.“

Dloru deputati, nu e tocmai departe timpulu, candu intr'o buna diminétia, aflamu cu surprindere că la Ițcani, functionarii nostri vamali au fostu maltratati de cătra autoritatea si soldatii austro-magiari, fara nici-o consideratiune pentru statulu ce densii represintau. La audiulu acestei sciri inimile n'ostre au sangeratu, patriotismulu celu mai elementaru nu putea se remae indiferentu, si cu t'oste astea, de si camerile se aflau deschise, amu preferatu se in-nabusimu ori-ce indignatiune, si afacerea se remae m'orta, tocmai pentru că se nu creamu gudernului noui greutati, pe l'anga cele ce existau, fația cu vecinulu imperiu Austro-Ungaru; amu tacutu, numai cei mai puternici de cătu noi se nu se planga că noi amu voi se turburamu linistea si pacea.

Dloru, abia trecura inse câteva luni, si in alta parte, in mijloculu unuia din principalele orasie ale tieriei, in Turnulu-Severinu, unu altu functionaru alu vecinilor nostri, unu agentu consularu, cu unu caracteru comercialu, isi permite se lovésca pe unu functionaru vamalu, cu aceeasi nesocotintia, cu acelasi dispretiu pentru autoritatea teritoriului unde se afla, si cu t'oste astea, totu prin intiepleciune, amu tacutu totu pentru-că doreamu se ne aflamu in bune raporturi cu Austro-Ungari'a.

Dn. vice-presiedinte: Dle deputatu, permiteti'mi se ve amintescu că in interpelarea dv'ostre n'a fostu coprinsu si punctulu Severinu, si se ve marginiti numai la cestiunea dela Vulcanu.

Dn. V. Iepurescu: Daca, dle presiedinte, aveti o idee preconcepata de a me intrerupe, pentru a nu'mi desvolta interpelarea, atunci declarati pentru-că se me asiediu pe banca.

Dn. vice-presiedinte: Sunt departe de acésta.

Dn. V. Iepurescu: Atunci bine-voiti, ve rogu a me lasa se continuu in desvoltarea ideiloru mele, fiindu-că de altmintrelea 'mi este imposibilu de plano se'mi formuletiu ideile, de exemplu: éta ce s'a intemplatu la Vulcanu si prin urmare, apreciatu purtarea gubernului. Lasati-me, că-ci in altu modu 'mi perđu ori-ce siru de idei.

Dloru deputati, dar fiindu-că t'oste acestea se petreceau pe candu relatiunile n'ostre aveau aerulu de a fi incordate, fația cu Austro-Ungari'a, din caus'a marei cestiuni nationale, cestiunea dunarei; acésta purtare din partea buniloru nostri vecini, de si nu parea corecta, totusi avea o scusa, existau nisce circumstari cari le miciorau importantia si ne facea se trecemu cu vederea animositatile, sicanele si provocarile ce ni se faceau; totu credeamu că in cele din urma vecinii nostri au se revie la sentimente mai bune si nu o se céra dela noi, că in t'oste cestiunile se fimu cu manile la peptu si se ne supunemu la ori-ce pretentiune.

Dar totu aceeasi este situatiunea de astadi? Totu aceeasi era situatiunea candu incidentulu dela Vulcanu avu locu?

Neaperatu dloru că nu.

In acestu intervalu si pe candu camerile se aflau in vacantie s'au petrecutu lucruri fórte mari; evenimente politice de o insemnatate remarcabila au avutu locu. Nu numai noi, dar insusi Europ'a 'si a avutu ochii atintiti asupra celoru ce s'au petrecutu in acestu timp; asia de exemplu, dloru, amu vediutu, că Majestatea Sa Regele nostru intorcându-se dela Berlin, a gasitu de cuviintia se se poprésca la Vien'a, unde a fostu primitu in modu oficialu; că aci a avutu locu conferintie politice; că in urma, dn. primu-ministru Bratianu, numai in scopulu acésta, s'a reintorsu la Vien'a si a mersu chiaru la Gastein; că de siguru cu acésta ocaziune s'a tratatu despre indulcirea raporturiloru dintre noi si Austro-Ungari'a.

Acum dloru, daca despre t'oste acestea mai remanea o urma de banuiala, ea astadi nu mai e posibilu, in urm'a declaratiuniloru facute de contele Kálnoky in sinulu delegatiuniloru celoru doue parti ale imperiului Austro-Ungaru.

Ei bine, candu t'oste acestea existau, pe candu ministrulu de esterne austriacu anuntia urbi et orbi, acésta imbucuratore scire, pe candu cu toti eramu in dreptu se ne asteptamu la o reala si sincera restabilire a bunelor raporturi dintre cele doue natiuni vecine, de candu in speciala noi, avemu dreptulu se speramu la o mai justa si drépta apreciare a drepturiloru n'ostre suverane; ei bine că respunsu alu totoloru acestoru tractari si protestari de prietesiugu ce vedemu?

Conflictulu dela Vulcanu, conflictu care denota, că totu ce se regulase si totu ce se disese, n'avea nici-o fiantia reala, că vecinii nostri, in locu de a ne iubi si a face unu pasu inainte spre apropierea celoru doue natiuni, se aflau cu totulu prada altoru sentimente, cari numai amicale nu potu fi.

(Va urmá.)

Despre penalitatile la Romani in timpulu lui Mateiu Basarabu si lui Vasile Lupu.

(Urmare.)

Pedéps'a furcei si a spandiuratorei era unulu din supliciurile cele mai obicinuite in Franci'a. Fiacare orasiu, si chiaru orasielu, avea unu locu destinatu pentru asemenea executiuni. Spandiuratorea, sau furcile, patibularea, dupa cum se mai numea, se compunea din stalpi de piatra, dispusi astu-feliu că se formede unu patratu si uniti intre densii, in partea loru superi'ora, prin traverse de lemn, de cari se agatiau corpurile suplicatiloru.*) In mijloculu patratului formatu de acei stalpi era sapata o gaura profunda, in care se aruncau, in ordinaru, corpurile executatiloru pentru a putredi acolo. Uneori insa cadavrele remaneau agatiate pe furci luni, chiaru ani intregi. De multe ori se intamplá că condamnatulu se fia spandiuratu in acele locuri, chiaru dupa ce incetase de a mai trai. Astu-feliu se urmá, de exemplu, cu remasitiile regicidiloru.

Pedéps'a t'araturei consista in a t'ari pe condamnatu, că o agravatiune infamanta a osandei sale, legatu pe o scara de lemnu p'ana in loculu unde elu trebuia se fia spandiuratu.

Pedéps'a grópei era rezervata femeiloru condemnate la spandiuratore, că-ci se credea indecentu că ele se fia agatiate de furcile patibulare. Ele erau dar ingropate de vii in fația spandiuratorei loru.

Pedéps'a rótei consistá in espunerea corpului pacientului legatu impregiurulu unei róte care se invertea in sensu orisontalu. Inainte de a fi legati pe róta, condamnatii la acestu supliciu, mai alesu asasinii si talharii de drumuri, erau intinsi pe o cruce de lemn in forma de X, facuta de grindii puternice, avendu câte doue crestaturi profunde la fia-care ramura, pe care unu membru alu condamnatului trebuia se se asiedie. Gádele, inarmatu cu unu drugu de fieru, se apropia si da câte doe lovituri fia-carui membru, dreptu de asupra crestaturei practicate, in ramur'a crucei. Cu chipulu acesta, manele si picioarele victimei erau frante in câte doue locuri. Dupa acésta, gádele mai da doe lovituri pe pieptulu pacientului, care incetá de a trai. Apoi ilu lega pe róta si ilu lasá unu timpu óre-care acolo, pentru-că publiculu se ilu póta vedea.

Pedéps'a tiepei fusese moscenita de evulu de mijlocu dela Romani, cari, in timpulu lui Nerone, o intrebuintiau contra cresciniloru. Ea consista in a intiepa pe nefericitulu condamnatu intr'o tiepa solida fixata in pamentu si a ilu lasa se móra acolo in mijloculu celoru mai nespuse chinuri.

Pedéps'a biciului se da in doe feluri. Condemnatulu primea, in interiorulu inchisorei si din partea pasnicului, unu numeru óre-care de bice: era o simpla pedépsa corecionala. Ea devenea infamanta candu condamnatulu era condusu prin respantii, desbracatu p'ana la mijlocu, si suferea biciuirea din mana gadelui, in fația multimei adunate că se ilu privésca.

Pedéps'a espositiunei consista in espunerea condamnatului, cu gatulu si cu manele priuse in carcanu pe unu turnu rotundu si mobilu, care se invertea si presinta in t'oste partile figura condamnatului. De asupra era lipita o tablă, pe care erau scrise numele faptuitorului si faptul ce comisesese.

Pedéps'a desmembrarei si a deschiolarei óseloru, cea mai ingrozitoare, era rezervata pentru regicidi, considerati că au comisu crim'a cea mai atroce. Inainte de a fi supusu acestei osande, condamnatulu primea câteva casne prealabile. Astu-feliu, i se ardea mana drépta pe unu focu de puci'osa; i se rupea carnurile dela bratie, dela picioare si dela peptu cu unu cleste rositu in focu; i se versa pe ranile de curendu deschise untu de lemnu fertu, smóla, céra si plumbu topite laolta. Dupa acésta, incepea supliciuu deschiolarei. Se aduceau patru cai puternici, inhamati că pentru a trage luntrile pe tiermulu unei ape. Condemnatulu era tare legatu de bratie, p'ana la inaltimea coteloru, si de picioare, p'ana la a genuchiloru, si legaturile fia-carui membru se innodau dupa crucea hamului unui calu. Apoi caii incepeau se traga, mai ántaiu cu incetulu si apoi candu pacientele aruncá típetele de durere, cu totii de odata. Membrele se desarticulau. Fiacare calu smulgea câte o bucata. Remasitiile nefericitului suplicatu erau, in urma, adunate si aruncate, palpítandu inca, pe unu rugu aprinsu că se se consume, si cenusia loru se fia risipita in v'entu, sau erau atarnate de o spandiuratore, pentru-că obstea se le póta vedea.

*) Spandiuratori de acelea facute pe stalpi de pétra s'au mai vediutu aici in Transilvani'a p'ana pe la 1850 pe la orasiile mai mari, cum la Sibiu, Brasiovu etc.

Afara de aceste pedepse, mai erau altele mai multu sau mai puçinu teribile usitate in diferite tieri si timpuri. Spatiulu nu imi permite se le esamediu in detaliu. Voiu cita numai, in trecatu, supliciuu restignirei, aplicatu evreiloru, alu impuscarei, rezervatu pentru militari; alu gadilaturei, care provoca mórtea in urm'a unoru sensatiuni in-esprimabile; alu jupuirei si alu inecaciunei, adesea ori intrebuintiate in Franci'a.

Dar se ne intórcemu privirile dela acestu tristatoru spectacolu alu reutatiei omenesci! Se esimu din acestu Cafernaumu alu represiunei, pe pragulu caruia, că pe alu infernului descriu de Dante, parea că e scrisu: „Parasiti ori-ce sperantia, voi cari ati cadiutu in vina!“ Se ne odinimu vederile pe o priveliste mai puçinu infricosatore! Studiulu sistemului nostru penalu din acele timpuri ne va dovedi, că legea nu era pretutindenii totu asia de nemilostiva.

Ceea ce isbesce atentiunea candu compara cineva pravilele lui Mateiu Basarabu cu ale lui Vasile Lupu este perfecta similitudine ce esista intre ele sub punctulu de vedere represivu. Nu numai pedepsele sunt aceleasi pentru aceeasi natura de fapte, dar inca si redactiunea textului legi nu difera intru nimicu una de alta. Ar dice cineva că aceeasi inteligentia a legiferatu pentru ambele principate. Asemenea se póte lesne esplica prin faptul, că unu codice a fostu copiatu de pe celu altu. Totusi lucrulu nu remane mai puçinu curiosu, mai alesu candu ne gandimu la vrajb'a si la disensiunile ce au existatu intre dlu Munteanu si celu Moldoveanu si candu nicaieri, in antepropunerile cari precedea lucrarile loru, nu vedemu spuindu-se că unulu a luat opera celui altu dreptu modelu. Deosebirile ce esista intre aceste doe corpuri de legislatiune penala consista numai in distributiunea materiei si in ordinea in care s'a asiediatu in ele fia-care categorie de fapte si de pedepse. Astu-feliu, de exemplu, pravilele lui Vasile Lupu incepu seria crimeloru cu furtisiagulu, pe candu ale lui Mateiu Basarabu o incepu cu agentii provocatori si cu acei cari insulta si maltratédia pe functionarii publici. Nu me voiu tinea de nici-una din aceste impartieli.

Ceea ce isbesce inca atentiunea candu esaminamu aceste legiuri este escisiv'a facultate acordata judecatorului de a aplica, in o multime de casuri, pedépsa ce va gasi de cuviintia. Si notati că acésta facultate nu era marginita, că in legile n'ostre moderne, la minimum sau la maximum dintr'o pedépsa dinainte prevediuta de legiuitoru, ci era cu totulu absoluta. Astu-feliu, judecatorulu putea, de câte-ori determinarea pedepsei erá lasata la apreciatuneia lui, se dea pentru culpele ce i se deferiau, sau cea mai grava din pedepse, adica mórtea, sau cea mai usi'ora din ele, adica amenda.

(Va urmá.)

Sciri politice interne si esterne.

— Din Croati'a. Banu alu Croatiei este denumitu de cătra Maiestatea Sa in persón'a escel. sale dlui generalu de artileria br. F. Filipovich spre cea mai mare bucuria a croatiloru, pe candu ungurii pretindeau, că conformu invoielei din 1868 banu alu Croatiei se nu mai póta fi nici-unu militariu, ci persóna civila, si pe candu Kossuth dela Turinu scrie că demnitatea de banu se se stérgea, cele trei comitate ale Slavoniei se fia incorporate la Ungari'a si apoi — Croati'a se remana buzata, adica se fia tractata că Transilvani'a. Au patit'o inse cum se cade.

— In Fiume gubernatorulu comitele Geza Szapáry si-a datu dimissiunea si in loculu lui fu denumitu comitele G. Zichy. Acésta schimbare inca 'si are importantia sa.

— Archiducele principe de coróna Rudolfu si consórt'a sa archiduces'a Stefani'a au primitu invitarea imperatului Germaniei si au caletoritu la Berlin, unde fusera primiti cu solemnitate că monarhii incoronati de cătra imperatulu si de toti membrii familiei imperatesci.

— In Serbi'a curge sange; dara scirile câte au potutu petrunde incóce p'ana in 7 Novembre sunt prea incurcate si misterióse. Din t'oste se culege numai atáta, că poporulu se bate cu trupele si că in Belgrad au fostu arestati cincii barbati dintre cei mai de frunte ai partidei anti-gubernamentale.

Sciri diverse.

— (Cerculariulu arhiepiscopescu din 14 Octobree) provocă in diariulu „Luminat.“ din Temisiór'a doue respunsuri scrise cu fiere, atātu de drastice si violente, precum nu s'a mai vedutu in press'a periodica romanésca dincóce de munti niciodata asupra nimeni. Primulu articlu din Nr. 84 scrisu in Temisiór'a de P. R. titlaturu: „Érasi unu cu ventu archipastorescu“ coprinde aprópe patru semicolóne; alu doilea in Nr. 85 din 26 Octobree (7 Nov.) cu semnu de trei cruci scrisu din Campulu-panei, titlaturu: Mitropolitulu, „Cei de susu si Biserica“ se intinde preste siepte semicolóne, pentru-că se si abate dela cerculariu, si merge inapoi pâna in epoc'a alegerei de mitropolitu, descoperindu multe intrige si misterii din acelea timpuri si mai dincóce, dà pe faciã tocmel'a gubernulu avuta inca cu mitropolitulu Andreiu br. de Siaguna, apoi si cu successorulu seu, de a li se numera subventiune de câte 8000 fl. pe anu, pe langa sum'a de 12,000 fl. normata pentru person'a mitropolitulu inca din timpul absolutismulu; vorbesce si despre atacarea unui fondu alu clerulu in suma de 16,000 fl. si alte câteva misterii, la a caroru citire iti vine se intrebti, cà de unde mai dete inca si blastemulu acesta preste poporulu romanescu. Da, preste poporulu intregu, cà-ci acestea nu sunt nicidecum numai afaceri confessionali, ci totuodata si nationali romanesci in celu mai strinsu intielesu alu cuventulu asia, in càtu acuma potu se'si dea preste gura acei romani ortodoxi de aici si de airea, cari in primavér'a trecuta candu cu celalaltu cerculariu, inculpau pe diariile redactate de câte unu greco-catolicu, cá si cum acestea ar mustra numai pe archiereii greco-orientali, éra pe cei gr.-cat. iar crutia, ceea ce era o minciuna copilarésca. Proprietariulu „Luminatorulu“ este rever. sa dn. Dregici protopopu gr.-orient. in Temisiór'a si redactoru ginere-seu onor. dn. advocatu Paulu Rotariu, éra auctorulu articulu din Nr. 85 este unulu din cei mai tari pilastrii ai s. biserici romanesci gr.-orient.; cu tóte acestea ei infipsera lantiet'a in unele bubóie si desvelira unele rani cu atàta necrutiare, cá si cum nu ar simtí nici cea mai puçina compatimire cu neajunsele omenesci, ceea ce se póte se si aiba urmari cu totul neprevédute; cà-ci la infricosiatele acuse ridicate asupra mitropolitulu nu mai póte se taca nici esc. sa, nici clerulu, nici gubernulu si nici poporulu.

Si acum e de prisosu a mai provoca pe mitropolitu cá se numésca pe cei „carii contédia la ajutoriu strainu.“

— (Atentatu de omoru.) In comun'a Gelse din comitatulu Sabolciu in Ungari'a, dascalulu dela scól'a calvinésca anume Pethö Jozsef mergendu la pop'a loru acasa a trasu in elu cu unu revolveru si l'a ranitu la umerulu dreptu, din resbunare cà-ci n'a voitu se'i dea pe fia sa de nevasta; pe preotés'a care sarise in ajutoriu o trantitu, apoi s'a luat dupa fata prin curte cá se o impusce, o alta femeia 'ia lovitú man'a si glontiulu s'a infiptu airea. Asasinulu a fugitu, dara l'au prinsu.

(„Pesti Naplo“).

— (Alti condamnati la furci), astadata inse doi serbi, anume Gerga Nicolae si Jovitia condamnati la mórte de càtra tribunalulu din Temisiór'a, pentru-că au omoritu pe Dimitrie Lazar cu invoirea nevastei si soçiei acestuia. Curtea a confirmatu acea sententia si femeile sunt condamnate la temnitia grea pe mai multi ani.

Corespondentie particulare ale „Observatoriulu.“

Din dieces'a Lugosiulu ni se scriu cu dat'a 3 Nov. st. n. intre altele si acestea:

Prin ordinatiunea episcopésca din 25 Octobree st. n. sinodulu diecesanu e convocatu la Lugosiu pe 30 Octobree 11 Novembre. Precum se dice in convocatoriu, obiectele ar fi „a siediarea statuteloru in privintia administratiunei fonduriloru diecesane, si pertractarea raporteloru despre starea diecesei.

Alegerile deputatiloru clerulu se facu in dilele de acum in adunarele protopopesci. Se dea dumnedieu cá debaterile sinodali se aduca rezultate imbucurátore Dorimu din totu sufletulu cá membrii sinodali se fia la inaltimea chiamarei loru, se conlucre cu consciintia si barbatia preotiesca spre bunastarea si infiorirea acelei diecese.

Credemu cà la pertractarele starei diecesei clerulu se va folosí de a-si tâlcui dorintiele sale, si faciã de unele puncte atinse in Nrii 81 si 82 ai foiei „Observatoriulu“*).

Clusiu, 3 Novembre 1883.

Dle redactoru!

Cu bucuria ve anuciú cà dlu Alesandru Popu filiulu dlu protop. gr.-cat. din Nusifalau astadi in 3 Nov. fú promovatu la universitatea de aici in presentia mai multoru tineri universitari si inteligenti romani la rangulu de doctoru in medicin'a universale.

Dlu doctoru este unulu dintre aceli tineri romani, cari cu o diligintia rara si cu unu devotamentu santu 'si facú studiale. A doritu cá ajungendu la diploma se aiba si pracs'a de lipsa.

Pentru acea unu jumatate de anu fu practicantulu, unu anu elevu si asistentulu in operatiuni in clinic'a chirurgicala a renumitulu prof. Brandt, unu jumatate de anu s'a ocupatu cu mositulu traducendu si prelucrandu unu manualu in limb'a romana pentru mósielc romane, carora le-a si propusu mositulu.

Departarea densulu din Clusiu va fi multu timpu simtita intre romanii din Clusiu si giuru, cà-ci cei mai multi numai càtra dsa se indreptá in timpul de lipsa dupa ajutoriu medicale. Noi felicitamu pe dlu doctoru si dorimu se aiba cele mai stralucite succese pe frumós'a cariera ce si-a alesu.

B. B.

Din comitatulu Solnocu-Doboca avemu despre alegerele municipali câteva sciri scurte, dara semnificative, din care scótemu numai acestea:

Nu sciu daca aveti ceva informatiuni despre cursulu alegerei membriloru din comitate; dar si de v'ar scrie cineva ori din care cercu alu acestui comitatu, nu credu cà va fi esitu undeva vre-unu romanu din urmatoarele cause.

1. In acestu comitatu suntemu cu totul lipsiti de conducatori cu ànima si vointia, totuodata independenti din tóte punctele de vedere.

2. Pressiunile sunt atātu de cutediatorie, încātu oficiosii dau alegatoriloru siedule scrise si 'i urmarescu pâna ce le baga in urna. Si apoi cine cërca a reclamá in contra acestoru ilegalitati!

3. Comunele cu deosebire acelea, unde se afla alegatori romani in masse compacte de câte 60—80 alegatori, parte cá nobili parte dupa contributiuni, sunt aruncate si imprasciate asia de maiestritu in cercuri, in càtu chiaru daca ar merge alegatorii romani la alegeri, totudeauna ar remanea in minoritate.

La tóte inse culminedia punctulu primu si se pare cà cu càtu hidr'a tiranica ne a supresu mai greu, cu atàta cei chiamati de conducatori se pitulescu mai tare.**)

Bibliografia.

La librariile Wilh. Krafft in Sibiuu J. Stein in Clusiu si la librari'a Nic. J. Ciurcu in Brasiovu se afla:

— Amiculu poporulu, calindariu pe anulu visectu 1884. Pretiulu 50 cr.

— Dictionariu ungur.-romanescu Magyar-román Szotár, compusu de Georgie Baritiu, in partea magiara elaboratu mai alesu dupa alu lui Joanu Fogarasi editiunea a cincea. Brasiovu 1869. Form. 8-vo. 41 cóle. leg. 3 fl. 50 cr., bros. 3 fl.

— Baritiu G., Istori'a Regimentulu II romanu granit. bros. 60 cr.

— Dictionariulu etimologicu romano-latinu, alu societati academiche elaboratu cá proiectu, tipariu desu pe 184½ de cóle si Glossariulu de cuvinte straine sau considerate cá straine, stracurate in limb'a nóstra, cá parte integranta a Dictionariulu, tiparitu pe 37 de cóle, legate in 3 parti 19 fl., bros. 16 fl.

*) Vedi acésta este unica si cea mai sanetósa politica ce póte se face ori-care archipastoriu si capu diecesanu, se vedea de lipsele si neajunsele atātu spiritali si morali càtu si fizice ale clerulu si poporulu seu, de biserice si scóle, de inmultirea fonduriloru diecesane, de apararea energiósã a drepturiloru si autonomiei bisericesci, care tóte ii dau lucru de di si de nópte, fara a'i remané timpu si pentru implinirea capritieloru vreunui ministru desiuchiatu. Red.

**) Cei chiamati? De cine chiamati? Ajunsau alegatorii din acelu comitatu la acea consciintia de drepturile loru, cá se'si caute ei insii conducatori, se'i aléga, se'i chiamo, dara apoi se'i si apere? Éta, in acestu punctu se insiéla fórtc multi romani. Ei astépta, ni te-amu ni se-amu, cá se se arunce cineva in fruntea loru, éca asia, necunoscuti, nechiamati, éra apoi candu e la trasu in greu se lase pe conducatori si ei se fuga p'aci incolo cu „nu sciu, n'amu vedutu.“ Nu merge asia in politica, nu asia se intielege solidaritatea. Trebuie romanii se se desvetie odata a scóte castanele fripte din spudia totu numai cu degetele altuia. Amu mai dis'o inse de multeori; gangren'a ce consuma pe romani in acelu comitatu, vine de airea. Red.

Conspectulu operatiuniloru

institutului de creditu si de economii „Albin'a“ in lun'a Octobree 1883.

Intrate:

Numerariu in 30 Septembrie	fl.	59.588,77
Depuneri	„	143.135,46
Cambii rescumperate	„	192.461,01
Imprumuturi hipotecari si alte imprumuturi	„	8.784,47
Interese si provisiuni	„	17.861,87
La fondulu de pensiune	„	259,50
Moneta venduta	„	78.302,38
Efecte	„	11.801,55
Conturi curente	„	104.771,18
Diverse	„	2.919,57
	fl.	629.885,76

Esite:

Depuneri	fl.	76.600,29
Cambii escomptate	„	236.213,09
Imprumuturi hipotecari si alte imprumuturi	„	27.176,—
Interese pentru depuneri	„	631,58
Interese pentru scrisuri fonciare	„	18.606,—
Contributiune si competintie	„	1.747,97
Salarie si spese	„	2.070,95
Moneta cumparata	„	81.871,71
Conturi curente	„	129.961,25
Diverse	„	14.602,73
Saldo in numerariu cu 31 Octobree 1883	„	40.404,19
	fl.	629.885,76

Sibiuu, in 31 Octobree 1883.

Visarionu Romanu m. p.,
Directoru esecutivu.

J. Lissai m. p.,
Comptabilu.

Cursulu bursei din Vien'a si Pest'a

in 6 Novembre st. n.

	Vien'a	Pest'a
Rent'a de auru ungresca cu 6%	120.—	119 85
I emissiune de oblig. de statu dela drumulu de feru orientalu ung.	91.35	91.25
II emissiune de oblig. de statu dela drumulu de feru orient. ung.	113 —	113 —
Oblig. de statu dela 1876 de ale drumulu de feru orient. ung.	96.75	96.75
Inprumutulu drumuriloru de feru ung.	138.—	138.75
Obligatiuni ung. de rescumperarea pamentulu	99.50	99 —
Obligatiuni ung. cu clausula de sortire	98 —	97 50
Obligatiuni urbariale temesiane	98 50	98.50
Obligatiuni urb. temesiane cu clausula de sortire	98.—	98.—
Obligatiuni urbariale transilvane	98 25	98 50
Obligatiuni urbariale croato-slavone	99 —	98.50
Obligatiuni ung. de rescumpararea diecimiei de vinu	97 25	97 50
Datorie de statu austriaca in chartie	78.40	78.40
Datoria de statu in argintu	78 45	78 40
Rent'a de auru austriaca	98 50	98 30
Sorti de statu dela 1860	132.—	131 80
Actiuni de banca austro-ung.	839.—	835.—
Actiuni de banca de creditu ung.	276.—	276.—
Actiuni de creditu aust.	277.70	277.70
Serisuri fonciare ale institutului „Albin'a“ dela Sibiuu	100.—	—
Galbini imper.	5.71	5.71
Napoleonorulu	9.53	—
100 marce nemtiesci	58 80	58.85

Minunea industriei

numai 4 florini 50 cr.

unu orologiu-pendulu provediutu cu patentu c. r., cu mecanismu de sunatu si cu aratorulu de rama din lemnu de nucu, póleitulu finu, cu greutati de bronzu. — Afara de aceste calitati eminente acestu orologiu mai are si acea insusire neplatita cá,

c. r. cadranu patentatu luminédia

pe intunerecu cu o lumina violeta fórtc frumósã si magica, éra pentru acea lumina intensiva

se garantédia 10 ani.

Acestu orologiu prin preferintiele ce are este fórtc avantajosu si se face mai cu séma pentru acea necesariu si fórtc trebuintiosu cá acela arata si dilele, cá asupra cifreloru de óra se afla in colóre rosie numeri 1—31, si unu asemene rosu aratorulu arata in fiacare dioa datulu, acela nu trebuie se se miscá cu man'a cá si aratorulu, acesta vine in miscare prin mecanismu.

Multe sute de cumperatori cari au vedutu si cumperatu orologiuulu acesta, au fostu cá fermecati prin acésta

effinatate de necreditu,

precum nici cá s'a mai vedutu.

Afara de acésta de tinemu de a nóstra datorintia, cá se reflectamu pe toti eititorii, cá de candu exista orológc, ceva asemeni, practicu si necreditu de effinu nu s'a mai vedutu si póte cá — in o suta de ai — nici nn va mai fi.

Avertismentu.

Fiacare orologiu prin mine tramisu pórtc pe cadranu in litere aurite inscriptiunea: „Patent“.

Comande care se voru efectúa numai cu rambursa postala sau dupe tramitarea sumei, sunt a se adressá la

F. Schapira,

depôt de orológc ale fabriciei de pendule patentate Vien'a, II., Schiffamtsgasse 20.

(184) 1—3

Editoru si redactoru responsabile: G. Baritiu.
Tipariulu lui W. Krafft.